

DE VLUCHT Ludo Laagland

Aflevering 12

Enkelen vielen bewusteloos neer. Ik zelf kreeg een steen tegen mijn schouder zodat mijn botten kraakten. Telkens er een fles geraakt werd en uiteenspatte, ontlokte dit een beestachtig gejuich bij de initiatiefnemers. Het spektakel was zo wreed en mensonterend dat een Engelse officier die een eindje verder stond toe te kijken, vol walg zijn sigaret wegsmeet, op de weerstanders toestapte en hun gebod dit sadistisch spelletje te beëindigen. Wat ze dadelijk deden, want beesten luisteren altijd naar een meester.

Niemand van ons had nog veel trek in de maïssoep die meer weg had van afwaswater en waarin de maïskorrels zo schaars waren als de briefjes van 100 fr. 's zondags in de schaal in de kerk.

Toen wij er dan toch mee door de onderaardse gang terug naar binnen liepen, sprong er plots een verzetsman op mij af, duwde mij de loop van zijn geweer tussen mijn ribben en snauwde: "Kunde nie rapper zijn, lelijke zwarte hond!?"

Ik ging met mijn conservendoos tegen de vlakte, krabbelde weer recht en struikelde mijn cel in. Daar, achter die dikke deur, voelde ik mij nog het veiligst. Ik dacht: "Dat is hier dure kost in dit restaurant." Veel spijt had ik echter niet van mijn rantsoen. Maar mijn schouder brandde van de pijn.

Drie dagen na elkaar was ik niet meer om soep durven gaan. Gelukkig dat de werkvrouw mij nu en dan eens wat te drinken bracht. Op een keer stak ze mij zelfs een gesmeerde witte boterham toe. Het was de eerste keer dat ik vast voedsel kreeg. En dan nog wel langs de zwarte markt, d.w.z. clandestien.

Ik was ook in drie dagen niet meer gewassen noch geschoren en kreeg stilaan het uitzicht van een dokwerker die veertien dagen op zwier was geweest. Dit had echter voor mij één voordeel: dat er nu minder kans bestond door de luitenant herkend te worden. Want de vrees dienaangaande had ik nog steeds niet van mij af kunnen zetten.

De vierde dag, 's morgens, werden onze cellen opengegooid en hoorden wij roepen: "Aantreden in de gang!"

We werden naar de waszaal gedreven, dicht bij de ingangspoort, mochten er ons bij de kraantjes even verfrissen en ons met onze zakdoek afdrogen. Er heerste een akelige sfeer in deze onderaardse krocht. De vochtige muren stonden vol schimmels en bruine zwammen. Uit het plafond droop meer water dan uit de kraantjes.

Ik kon mijn lotgenoten uit de naburige cellen, een twintigtal, nu even rustig gadeslaan. Ik zag zelfs de kans om met Rosse Rik, mijn naaste celgebuur (die met een nicht van mij was getrouwd) een paar woorden te wisselen. Drie vierde van zijn familie zat vast, vertelde hij mij. Maar de bewakers snauwden ons toe dat wij ons

moesten haasten en dat wij ons bakkes moesten houden! Niemand durfde zijn mond nog opentrekken. Het was of wij in Siberië zaten.

Aan de uitgang van de waszaal, nabij de zware ingangspoort van de citadel, stond een veertigtal nieuwe gevangenen onder zware bewaking te wachten op huisvesting. Er waren een paar dorpsgenoten bij. Zij droegen de sporen van slagen en mishandeling, waarschijnlijk bij hun aanhouding opgelopen. Hun ogen waren dichtgeklopt. Hun haren zaten vol gestold bloed en hun huid had alle kleuren van de regenboog. Paars, blauw, geel, en grijs. Ik had een onuitsprekelijke compassie met hen en moest almaar door aan de Man van Smarten denken.

Veel “zwarten” die men te pakken kreeg, werden hier afgeleverd zonder dossier of zonder opgave zelfs van wat hen ten laste werd gelegd. Verscheidene dagen nadien pas kwam men ze vragen: “Hoe heet ge?” En: “Waar zijt ge bij geweest?”

Diezelfde avond begonnen ook bij ons in de gang de foltering. Vier weerstanders, waaronder twee amateurboksers en een “cowboy”, sleepten de inwoner van cel één van zijn strozak. De handen werden hem op de rug gebonden en in de gang, tegen de muur staande, moest hij, zo konden wij van ver verstaan, bekennen dat hij onder de oorlog lid van de Gestapo was geweest. Hij ontkende dit vanzelfsprekend.

Denkend: als ik het beken, is het mijn dood hier. Maar hij misrekende zich wel een beetje. De twee boksers sloegen hem de tanden uit zijn mond, zijn ogen dicht en de cowboy stampte hem met zijn prairieschoenen vakkundig tussen de benen, zodat hij ineenkromp van de pijn. Zijn wanhopig gehuil echode onder de gewelven van de gang en sneed ons door merg en been.

“Hah, gij godverdomme! Gij strijdt het af?!” , hoorden wij één van de vier roepen. En verder gingen zij met slaan, met stampen en met boksen. De jonge zwarte, een pas afgestudeerde onderwijzer, die zelf als intern de ganse oorlog in een normaalschool had opgesloten gezeten, hoorden wij als een klein kind in vertwijfeling op zijn moeder roepen. Uit schrik voor de dood durfde hij echter niet bekennen wat hij niet was geweest. Toen hij onder hun bruto geweld eindelijk bewusteloos was gevallen, goten zij hem een emmer koud water over het lijf, en daar hij niet dadelijk terug bijkwam, sleurden zij hem terug zijn cel in, lieten hem op de vloer liggen, grendelden de deur dicht en trokken naar cel twee.

Daar speelde zich hetzelfde scenario af.

Elders in de gang heerste een kerkhofstilte. In elke cel lag er iemand te bidden of te rillen van angst. Men volgde met gulzige oren de “gebeurtenissen.” Tot tegen de morgen aan het gehuil der ongelukkigen ophield en de beulen terug naar buiten trokken.

Zo herhaalde dit zich elke nacht. Niemand wist op voorhand wie er onder handen zou worden genomen. Er heerste een ondraaglijke spanning. Overdag kregen wij

geen eten en 's nachts gaf men ons de kans niet om te slapen. Wij dreven uitsluitend op maïssoep. En op gebeden. Want katholieken waren wij, “zwarten”, hier allemaal en onze enige hoop was: het hier levend afbrengen.

Tot nu toe was het voor ons goddank nog meegevallen. Dat kwam door dat Rosse Rik en ikzelf, en ook die boer rechts naast mij, in de verst afgelegen cellen zaten. De “bende van vier” begon haar werk steeds vooraan, bij de eerste cellen, zodat wij er steeds overschoten.

Zo nu en dan werden wij gedurende de dag naar de wasplaats geleid, zonder zeep, zonder washandje en zonder handdoek. Dan zagen wij de 's nachts mishandelde kameraden, die als gegeselde Kristussen naast ons stonden. Vol verschrikkelijke builen en wonden, blauw geslagen ogen en met gezwollen lippen die hun alle lust ontnamen om een woord te zeggen.

's Zondags mochten wij naar de mis in een grote ondergrondse zaal die als kapel was ingericht, en die uitpuilde van de gedetineerden. Want de citadel was één groot concentratiekamp. Wij met ons drieëntwintig waren de “zware gevallen”, de mannen van de cellen, wij hadden het veel erger te verduren dan de honderden anderen die elders in het fort in naakte zalen als haringen opeengepakt zaten. Ons verschijnen verwekte afgrijzen en medelijden.

De anderen wisten ook dat wij praktisch niets te bikken kregen en sommige goede zielen onder hen zagen de kans ons gedurende de mis ongezien een stukje brood of een appel toe te steken. Wij voelden ons dan alsof wij het groot lot hadden gewonnen.

Maar alles heeft zijn goede kant. Ook hongerlijden. Dan moest men immers niet zo vaak naar het toilet, en dit laatste stond ons, mannen van de cellen, niet ter beschikking. Gelukkig had ik nog steeds een lege bierfles en krantenpapier waarin en waarop ik mijn “belastingen” kon deponeren. En gelukkig ook was er nog dat door mij aangepaste celvenster. Hoe mijn burens het echter met de “fiscus” klaarspeelden, bleef mij een raadsel.

Hongerlijden is nochtans, na foltering, het ergste wat een gevangene kan overkomen. Men moet het meegemaakt hebben om het te weten. Het is met het eten zoals met de vrijheid: men leert het pas waarderen als men het verloren heeft. Nooit in mijn leven heeft mij iets beter gesmaakt dan in gevangenschap een stuk droog brood na dagen van hongerlijden.

wordt vervolgd